Η ΑΥΓΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Σύνταξη: Κώστας Βούλγαρης, Κώστας Γαβρόγλου, Γιώργος Μερτίκας, Άλκης Ρήγος, Πέτρος-Ιωσήφ Στανγκανέλλης, Κώστας Χριστόπουλος

ΤΕΥΧΟΣ 768

ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

www.avgi-anagnoseis.blogspot.com

30 ΙΟΥΛΙΟΥ 2017

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΜΕΡΟΣ Γ'

documenta 14:

Μια ανάγνωση / προσωρινή αποτίμηση

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΑΡΙΝΟΣ
& ΚΩΣΤΑΣ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Οι εκθεσιακοί χώροι της Αθήνας στους οποίους φιλοξενήθηκε η d14 έκλεισαν τις πόρτες τους, ενώ αυτοί του Κάσελ θα συνεχίσουν να υποδέχονται το κοινό για δύο ακόμα περίπου μήνες. Εντούτοις, δεν είναι μόνο η συνέχιση της έκθεσης που καθιστά παράδοξο το έργο μιας έστω και πρώτης αποτίμησής της. Η ιστορία της μεταπολεμικής τέχνης μάς έχει αποδείξει πως η επενέργεια κάθε έκδοσης της documenta υπήρξε μακρά. Έτσι και τα αποτελέσματα ή οι προεκτάσεις της d14 στον χώρο της σύγχρονης τέχνης θα συνεχίσουν να αποτελούν σημαντικά όσο και ανοιχτά επίδικα για πολύ καιρό ακόμα.

Μια διαπίστωση όπως αυτή, εντούτοις, δεν μοιάζει αποτρεπτική για τη διαύγαση κάποιων γενικότερων κατευθύνσεων της σύγχρονης τέχνης και, κυρίως, της σημερινής πολιτισμικής συνθήκης. Προσθέτουμε εδώ αυτήν την «πολιτισμική» συνιστώσα, καθότι η επιδίωξη του θεσμού ανέκαθεν στρεφόταν στην περιγραφή της κατάστασης και των χαρακτηριστικών της εποχής και του πολιτισμού εν γένει, πέρα και έξω από τα στενά όρια του καλλιτεχνικού γίγνεσθαι.

Η d14 φαίνεται να επιταχύνει ή, ενδεχομένως, να ολοκληρώνει μια πορεία που ξεκίνησε είκοσι χρόνια πριν από την documenta X και την έκθεση *Politics/Poetics* σε επιμέλεια της Catherine David. Τότε, ανάμεσα στα αυτοφυή αγριολούλουδα που ξεφύτρωναν στις εγκαταλειμμένες γραμμές του KulturBahnhof του Κάσελ ο αυστριακός καλλιτέχνης Lois Weinberger πρόσθεσε και κάποια που προερχόταν από τη νότια και νοτιοανατολική Ευρώπη. Στην d14 ο ίδιος καλλιτέχνης εξέθεσε στους χώρους του ΕΜΣΤ τα ευρήματα μιας ανασκαφής στην αγροικία των γονιών του στο Τιρόλο. Αν στο έργο του 1997 η σκέψη του θεατή προσανατολιζόταν σε ζητήματα μετανάστευσης και παγκοσμιοποίησης, στο έργο της d14 το ενδιαφέρον εστιάζεται στα στρώματα της προσωπικής ιστορίας ή στα «ατάκτως ερριμμένα απομεινάρια της αγροτικής ζωής», όπως μας πληροφορεί ο κατάλογος της έκθεσης.

Lois Weinberger, *Debris Field* (Πεδίο χαλασμάτων), 2010-16, άποψη εγκατάστασης, ΕΜΣΤ, Αθήνα, documenta 14, φωτ. Mathias Völzke

Διαρκείς υπερβάσεις των μέχρι σήμερα ορίων και συνόρων και ταυτόχρονα επαναλαμβανόμενες καταδύσεις στην ιστορία και την ατομική ή συλλογική μνήμη, συνήθως στη διαπλοκή τους με το πολιτικό και το κοινωνικό, συνθέτουν τον θεματολογικό και εννοιολογικό εκείνο άξονα πάνω στον οποίο κινούνται τόσο η επιμελητική πρακτική όσο και τα έργα ή τα πρότζεκτ που εξέθεσε η documenta τα είκοσι αυτά χρόνια. Η «έξοδός» της από το Κάσελ στην Αθήνα, σε μία πόλη με μεγάλο ιστορικό αλλά και συμβολικό βάρος και, ταυτόχρονα, με μια συγχρονία διαποτισμένη από τον πυκνό πολιτικό χρόνο, τα οξυμένα αντανακλαστικά και τις παροξυμένες αντιδράσεις-στάσεις των κατοίκων της, δείχνει εκ των υστέρων φυσική και αναμενόμενη. Η κίνηση αυτή αναδεικνύει την Αθήνα ως «έργο» καθεαυτό, άξιο παρατήρησης και στοχασμού. Οι όροι και τα σημεία θέασής του με τον τίτλο «Αθήνα» είναι, ωστόσο, εξαρχής προσδιορισμένα. Μένει στον μελλοντικό αναλυτή του παρελθόντος να διακρίνει ή όχι τη συμβολή αυτής αλλά και κάθε άλλης έκδοσης της documenta ως σημείου στο οποίο συγκεντρώνονται στοιχεία και δείγματα ανακατεύθυνσης του πνεύματος μιας εποχής και ενός πολιτισμού όπως ο σημερινός.

documenta 14: Συνεχείς αναδιπλώσεις

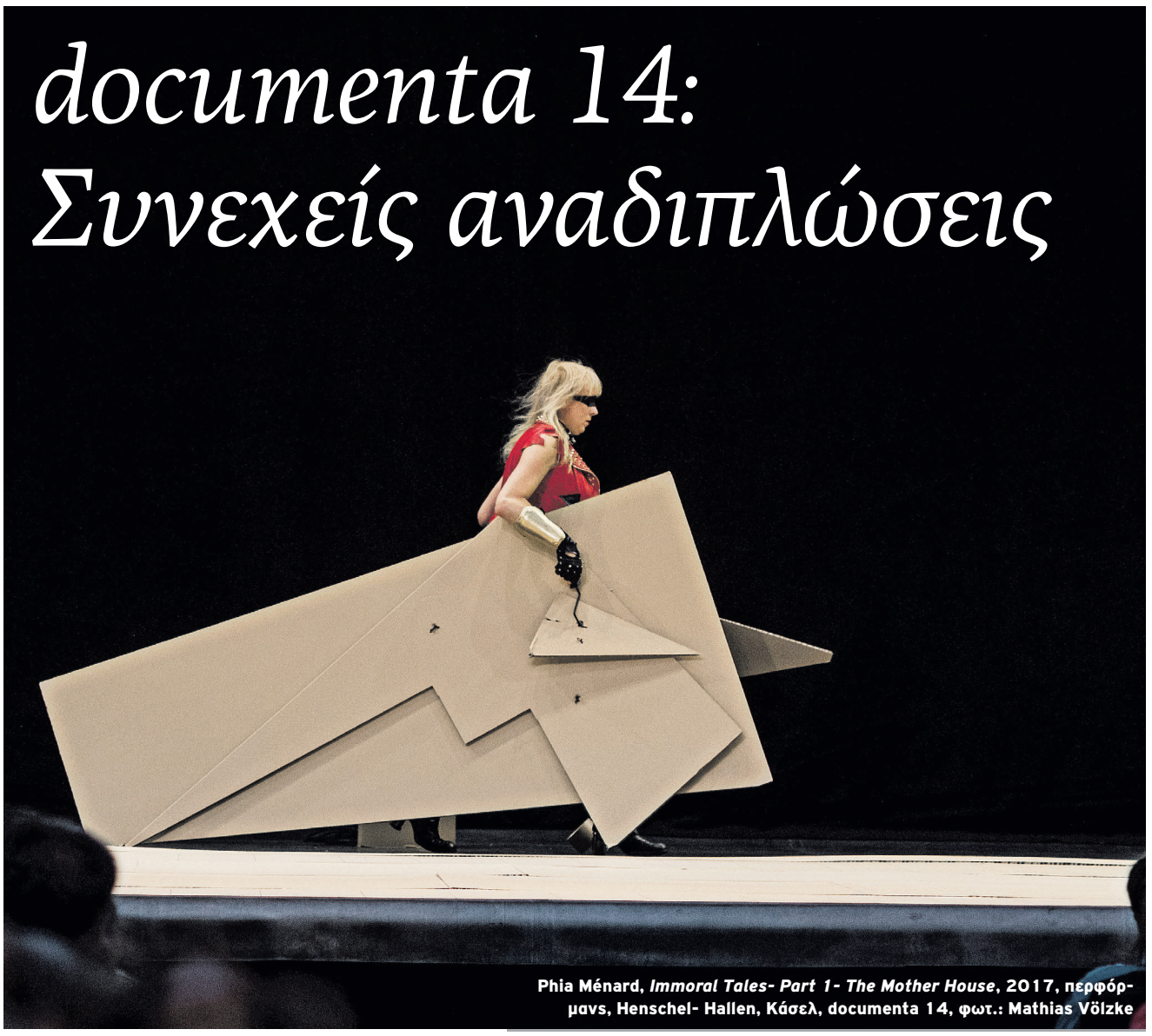

Phia Ménard, *Immoral Tales- Part 1- The Mother House*, 2017, περφόρμανς, Henschel- Hallen, Κάσελ, documenta 14, φωτ.: Mathias Völzke

Détournements. Συνεχείς αναδιπλώσεις. Η κριτική αποτέλεσε ένα ισχυρό εργαλείο γνώσης και εξουσίας· πώς όμως μπορεί να υπηρετηθεί στην ιδιαίτερη συνθήκη μιας μεγάλης έκθεσης που υιοθετεί μια σειρά στρατηγικών μετατοπίσεων; Η παρούσα συνθήκη αποτελεί ευκαιρία να αποτιμηθούν τα εργαλεία της κριτικής (της τέχνης). Την αρχική ορμή να συμμετέχουμε στην παραγωγή ενός λόγου που θα οργανωνόταν γύρω από την τολμηρή απόφαση του επιμελητή Adam Szymczyk να εκμεταλλευτεί τη σαγήνη της κρίσης και να δουλέψει στη βάση πολλαπλών μετατοπίσεων και μετακινήσεων, τη διαδέχτηκε η ματαίωση της αδυνατότητας της κριτικής.

ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΤΕΧΝΩΝ (ΠΑΤ)*

Με πολλαπλούς τρόπους επικρατεί μια τακτική σιώπησης, καθώς οι τοπικές θυμικές εξάρσεις περί φασιστικότητας του θεσμού (κατά τα λεγόμενα της Ζωής Κωνσταντοπούλου, μεταξύ άλλων) ή η αγοραία και απλοποιητική αντικαπιταλιστική ρητορεία, συντονίζονται κατά σύστημα με τη σάρωση όλων των κριτικών επιχειρημάτων. Η αμυντική θέση του υπερθεσμού και η γενικόλογη επίκληση για «ψύχραιμη αποτίμηση», συχνά λειτουργεί ως κανονιστική ρύθμιση του λόγου που παράγεται σχετικά με την έκθεση. Παράλληλα, αποδίδονται προκαθορισμένοι ρόλοι σε όσους προσκαλούνται να ασκήσουν κριτική, όπως π.χ. «ο νηφάλιος», «ο οξύθυμος», «ο μαχητικός», «ο αντιδραστικός». Η τακτική του χαρακτηρισμού -προς το μεγαλύτερο μέρος- των κριτικών ως νεοφιλελεύθερες, συντηρητικές, μνησίκακες και εθνικιστικές (όπως, για παράδειγμα, ο χαρακτηρισμός της Μπιενάλε της Αθήνας ως ξενοφοβικής και νεοσυντηρητικής σε συνέντευξη που έδωσε τον Μάρτιο ο Paul Preciado στο γαλλικό περιοδικό *Les in Rocks*) χωρίς να απευθύνει τις επιμέρους αποχρώσεις τής κάθε μιας από αυτές, αποτελεί μια χαρακτηριστική τακτική σιώπησης και παράγει υποκείμενα που εσωτερικεύουν αυτόν τον λόγο.

Τέτοιες κινήσεις ευνοούν την αποχώρηση από το πεδίο της κριτικής. Αυτό που αξίζει να ερευνηθεί είναι πώς μπορεί να ισχυροποιηθεί το εργαλείο της κριτικής. Ποια είναι η θέση ανάμεσα στις γνώμες που διατυπώνονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (στο γεγονός ότι σε αυτό το υλικό δεν θα μπορεί να ανατρέξει κανείς εύκολα στο μέλλον) και τη στρατηγική συνεχούς αναδίπλωσης και υπερπροσδιορισμού των υποκειμένων που ασκούν κριτική, που υιοθετεί ο θεσμός προκειμένου να συστρέφει τα επιχειρήματά του κατά το δοκούν; Για άλλη μια φορά προκύπτει το ερώτημα: πώς να διεκδικήσεις τη θέση σου ξεπερνώντας τον σκόπελο της έλλειψης κοινών εργαλείων; Το περιοδικό *Artforum*, με τις life style φωτογραφίες του, καθορίζει τους όρους θέασης και νομιμοποιεί τους παίκτες του πεδίου. Υπάρχουν, λοιπόν, «άλλα» εργαλεία πέραν της θέσης του αναχωρητισμού ή της κούρασης της διεκδίκησης, που προτείνουν κάποιοι ελίτ κύκλοι; Εργαλεία που δεν είναι εν τέλει απαραίτητο να «συνομιλούν», αλλά να κατασκευάζουν ένα παράλληλο και ισχυρό πεδίο;

Εδώ ανακύπτει το ζήτημα της θέσμισης, ζήτημα το οποίο έθεσε στο κείμενό του και ο Φίλιππος Ωραιόπουλος («Η θέσμιση ως έργο Τέχνης ή από το συμβάν στο γεγονός», «Αναγνώσεις» 16/7/2017). Το κρίσιμο αίτημα για θέσμιση μάς απασχολεί όχι ως μια συναρθρωμένη σειρά διευθετήσεων αλλά ως ενεργή συγκροτησιακή δράση του *καινούριου*, η οποία όμως κάποια στιγμή παγιώνεται σε μία θέση που τα υποκείμενα αναλαμβάνουν να υπερασπιστούν έναντι άλλων διαφορετικών θέσεων. Το *καινούριο* δεν εννοείται ως η κατασκευή ενός νέου θεσμού ή υπερθεσμού αλλά ως παραγωγή νέων τρόπων συσχέτισης με τους υπάρχοντες θεσμούς. Η κριτική μπορεί να είναι ένας τέτοιος τρόπος συσχέτισης που εστιάζει στην εκ νέου κατασκευή των κοινωνικών και ιδεολογικών σχέσεων που διαμείβονται με την αφορμή της έκθεσης, προκειμένου να ισχυροποιηθούν τα υποκείμενα έναντι του υπερπροσδιορισμού.

*Εκ μέρους της **Προσωρινής Ακαδημίας Τεχνών (ΠΑΤ)**, Δέσποινα Ζευκιλή, Ελπίδα Καραμπά και Γλυκερία Σταθοπούλου

Ευχαριστώ την πλάση που υπάρχουν οι κουκουβάγιες, κι ας νομίζουν οι άνθρωποι πως το μόνο που βγάζουν είναι ηλίθιες και μανιακές κραυγές. Πρόκειται για έναν ήχο θαυμαστά ταιριαστό με τους βάλτους και τα μισοσκότεινα δάση που ποτέ δεν τα φωτίζει καλά η μέρα: μια αχανής και ανεκμετάλλευτη Φύση που ο άνθρωπος δεν έχει αναγνωρίσει. Εκφράζουν το απόλυτο λυκόφως και τις ανικανοποίητες σκέψεις που έχουμε όλοι μέσα μας.

Henry David Thoreau, *Walden ή Η ζωή στο δάσος* (1854), μτφρ. Βασίλης Αθανασιάδης, εκδ. Κέδρος, 2007

...Και τι πταίει η γλαυξ, η θρηνούσα επί ερειπίων; Πταίουν οι πλάσαντες τα ερείπια.

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Οιωνός», εφημ. *Ακρόπολις*, 1η Ιανουαρίου 1896

Η κουκουβάγια, το πουλί της γνώσης και της σοφίας, πετάει το σούρουπο.

Χέγκελ

Ι

6 Ιουλίου, σούρουπο. Ξαπλωμένοι στο χορτολίβαδο, που εκτείνεται χίλια μέτρα νοτιοανατολικά απ' την Orangerie. Όλη η ομάδα (Π.Χ., Π.Π., Α.Κ., Β.Χ, Κ.Τ., Κ.Ν., Μ.Μ., Μ.Κ.) ακούμε εκστατικά τον γκιώνη της Έσσης απ' τον παρακείμενο δρυμό: Οού, Οού, Οού... Εντός ολίγου σηκωνόμαστε γεμάτοι μυρμήγκια. Στιγμές πολύ ωραίες και άκρως ιλαρές. Είμαστε εκεί επίσημοι προσκεκλημένοι της d14, για την παρουσίαση των sound essays, με τίτλο *Voice-*

ΤΟΥ ΠΑΝΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

O-Graph. Φτάσαμε με τρένο απ' την Φρανκφούρτη το απόγευμα. Όπου στο όνομα του πνεύματος η τέχνη εκπνευματώνεται πλήρως. Εκεί ασεβεί κατά του ίδιου του πνεύματός της, κατά της μνήμης αυτού που δεν εξαντλήθηκε μέσα στη λογικότητα - λογοθετικότητα, παρότι υποτάχθηκε σ' αυτή προς στιγμήν (T. Adorno). Ο κόσμος αποκαλύπτεται όχι ως ένα ιεραρχικά οργανωμένο σύμπαν, αλλά ως ένα μυρμήγκιασμα ουσιών που αντιστέκεται σε κάθε ταξινόμηση, όπως συμβαίνει στη σαμανική σκέψη. Δεν υπάρχει κενό, αλαλία, αλλά ταυτοχρονία, πολλαπλότητα των φωνών που πολλαπλασιάζονται διαρκώς.

Ο Λόγος της τέχνης δεν είναι λόγος αντιστοιχίας με την περιρρέουσα πολιτική - κοινωνική κατάσταση· είναι λόγος διαθλαστικός, υπόρρητος, υπαινικτικός, τροφοδοτείται από χιμαιρικές εμπειρίες, μυθικές διογκώσεις, από αρχαϊκά στρώματα και παθολογικές εστιάσεις, προϋποθέσεις για τη διάρρηξη της μηχανικής του κόσμου και παρά τον ουτοπικό της χαρακτήρα έχει το καθήκον του μετασχηματισμού του Πραγματικού.

Στις σύγχρονες στρατηγικές κατανομής χώρων και χρόνων, στη σύγχρονη τοπολογία του πολιτικού, δεν εννοείται το «εκτός», το «υπέρ», ως μια Αρχιμήδειος ιμπρεσιονιστική θέση για τον παρατηρητή φιλόσοφο, ένα ειδικό περιβάλλον για τον εικονοθέτη καλλιτέχνη, μια κρυψώνα για τον κοινωνικό επαναστάτη (guerrilla). Κάθε υποκείμενο, κάθε πολίτης, ενοικεί στις περιστάσεις του παρόντος, πασχίζει να τις μετασχηματίσει επ' ωφελεία του βίου του, χωρίς στιγμή παραίτησης απ' το αιώνιο αίτημα «ευτυχίας επί της γης». Ως ένοικος της κουλτούρας, ταυτόχρονα και παραγωγός της, ο ιστορικός άνθρωπος διάγει ευνοϊκότερα τον κόσμο! Ακόμη και σε περιόδους σαν αυτή που διανύουμε, της ακηδίας και της φαινομενικής στασιμότητας, υπάρχει η δυνατότητα δράσεων, ενεργειών, γεγονότων που έχουν μελλοντικούς δείκτες και λειτουργούν ως προϊστορία του μέλλοντος, ως αποικισμός του Μέλλοντος.

Θα ήταν μέγιστο ιστορικό λάθος, θα ήταν εγκληματική ανετοιμότητα, το να οργανωθεί στην Αθήνα η d14 και η ΑΣΚΤ Αθηνών, επί παραδείγματι, να «απουσιάζει». Όπως

Γλαύκες, μπούφοι, αλέκτορες...

θα ήταν μέγιστη αδιαφορία της δημοκρατικής Πολιτείας, των υπουργείων Πολιτισμού και Παιδείας, των θεσμών και της κοινότητας, να αφήσουν να πάει χαμένη η ευκαιρία!

Ναι, περί ευκαιρίας πρόκειται. Μια σπάνια συναστρία ανθρώπων, αισθημάτων, παραγόντων, ιδεών, γεγονότων, ένα κίνημα, ένα συμβάν. Η έκθεση d14 είναι το μεγαλύτερο καλλιτεχνικό (και όχι μόνο) συμβάν από ιδρύσεως του νεοελληνικού κράτους. Δεν είναι η ώρα για λογιστικές επωφέλειες και βιαστικές αποτιμήσεις. Η μέθη επέρχεται μετά τη βρώση και την πόση, η επίγευση μετά τη γεύση.

II

» **7 Ιουλίου.** Στα σκαλοπάτια της εισόδου του Fridericianum. Μέσα σε όλη την έκταση του κτιρίου των 5.000 τμ., η έκθεση ελληνικής τέχνης από τη συλλογή του ΕΜΣΤ, με τον τίτλο «Αντίδωρον», μια ελληνική fuga. Με την άκρη του ματιού παρατηρώ την ατελείωτη ουρά των επισκεπτών. Πίσω και ψηλά στη ζωοφόρο της νεοκλασικής προσόψεως το εκπληκτικό επίγραμμα-μάθημα της Banu Cennetoğlu *BEING SAFE IS SCARY* (το να είσαι ασφαλής-σίγουρος είναι τρομακτικό), διαταράσσει την χλοερή λειβαδίσια μακαριότητα, ημών και υμών, όπως με περιφρόνηση σημειώνει ο Νίτσε. Ισότητα και δικαιώματα, συμπόνια για κάθε πάσχοντα μέχρι το πάσχειν να εξαλειφθεί ολοσχερώς. Αν είναι δυνατόν!

Η πολιτική στροφή της τέχνης δεν σημαίνει υποκατάσταση πολιτικής ένταξης. Είναι μια διαπίστωση μελαγχολική, μια διαπίστωση αδυνατότητας μιας τελικής συμφιλίωσης του πολιτικού με το αισθητικό! Απ' την άλλη, υπάρχει εν τέλει μια μετάβαση απ' την καθαρή αισθητική αρνητικότητα σε μια «κριτική αισθητική»!

Σπεύδω να διαχωρίσω ένα ζήτημα: είναι άλλο πράγμα η πολιτική αντιπροσώπευση των κοινωνικών ομάδων και άλλο η συμβολική απεικόνιση ενός λαού και των ομάδων του, όπως διαπιστώνεται και καταγράφεται στις μορφές λαϊκού πολιτισμού. Το χαρακτηριστικό του νεοελληνικού πολιτισμού της σύγχρονης κουλτούρας είναι η διαμάχη των σύγχρονων υποκειμένων για παρουσία - αντιπροσώπευση - παράσταση έναντι της θεσμικής ανάγκης για αναπαράσταση και τον μηρυκασμό του «πάντοτε ίδιου», που παίρνει ενίοτε τις μορφές του υψηλού, του ωραίου, του κλασικού, του αιώνιου, έτσι ώστε να εμποδίζεται η πρωταρχικότητα του βιώματος ως χώρος και χρόνος. Δεν είναι τυχαίες οι ηγεμονίες της αρχαιολογίας και της αρχαιολογίας ως ιδεολογίας, όπως, επίσης, η δεσπόζουσα θέση του θεάτρου ως κάτι που συμβαίνει επί σκηνής και εντεύθεν της κοινωνίας!

Είναι λοιπόν φανερό ότι είναι αναπόφευκτη η εμπλοκή κάθε υποκειμένου, κάθε καλλιτεχνικής ταυτότητας στο «ηγεμονικό ρομάντζο» και της αδυναμίας - αδυνατότητας να συσταθεί αυτόνομα - αυτοποιητικά έξω απ' αυτό, σε κάποιο υπέρ-σημείο, σε κάποιο μονοθέσιο χώρο.

Η d14 επιχειρεί να παρέμβει στον κοινωνικό ιστό, στο συλλογικό, δημιουργώντας επαφές, συσσωρεύσεις, συλλογές, αρχεία. Η πόλη, τα κτίρια, η εκπαίδευση, οι θεσμοί, οι σελίδες του περιοδικού της αποτελούν συγκείμενα. Δεν αποτελούν μόνο τον φυσικό-αρχιτεκτονικό χώρο όπου λαμβάνει χώρα ο διάλογος ή η διαμάχη, αλλά δημιουργείται το γλωσσικά κατασκευασμένο ρηματικό πεδίο.

Σε περιόδους αναπροσανατολισμού της τέχνης και επαναδιαπραγμάτευσης των εννοιών της ταυτότητας, αλλά και της μεταμοντέρνας λαχτάρας για διάλυση, η διαφορά δυναμιτίζει τις ναρκωμένες δυνατότητες συμμετοχής-εκπροσώπησης σ' έναν διεθνιστικό δημοκρατικό διάλογο της εγχώριας νεοελληνικής σκηνής που τη χαρακτηρίζει η μεθοριακότητα. Πρόκειται για μία ελάσσονα σκηνή με μέγιστο ιστορικό-συμβολικό βάθος. Πρόταγμά της δεν είναι η διάσωση (έννοια οικονομικώς φορτισμένη), δεν είναι η φοβική, υπεροπτική οριοθέτηση, αλλά η διακινδύνευση, το ρίσκο, «Εκείνο» που θα αναδειχθεί στην επαφή με τον Άλλο. Στην κοινή ζωή. Στην κοινή έκφραση!

III

» **8 Ιουλίου.** Επίσκεψη στο «μουσείο ταφικής κουλτούρας» στο Κάσελ. Μια Warburg νεκροφόρα και μια επιγραφή στα

Πάνος Χαραλάμπους, *Flatus Vocis*, 2017, ηχητικό χάπενινγκ, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, documenta 14, φωτ.: Στάθης Μαμαλάκης

ελληνικά «ΩΣ ΑΝΘΟΣ ΜΑΡΑΙΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΩΣ ΟΝΑΡ ΠΑΡΕΡΧΕΤΑΙ ΚΑΙ ΔΙΑΛΥΕΤΑΙ ΠΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ». Στον ίδιο χώρο, ζωγραφική και σχέδια του Γιάννη Τσαρούχη. Στον ουρανό του Κάσελ, η εκπομπή ποσοτήτων καπνού του Daniel Knorr. Ένα εμβληματικό έργο ρευστότητας, ροπκότητας· η ιστορία διαλύεται σαν παιχνίδισμα καπνού, υψωμένο χωρίς να παραπέμπει σε κάποιο νόημα. Υψώνεται, υψώνεται... Διαλύεται στον ουρανό, στο άπειρο.

«Στη διεργασία του πένθους», που λειτουργεί απελευθερωτικά επειδή μετατρέπει την αρχική οδύνη σε ήρεμη επίγνωση, ό,τι μπορούμε να αποσπάσουμε από τα πράγματα είναι ένα δέος, δομημένο σαν ένα θεατρικό βίωμα. Το ασυνείδητο γίνεται σταδιακά τόπος μυστηρίου. Ο καλλιτέχνης, ο ποιητής, ο πολίτης είναι το υποκείμενο που θα εμφυσήσει πνεύμα ζωής στα παλαιά αδρανή υλικά, μια αναγέννηση, μια παλιγγενεσία, μια ευδαιμονία, μια Ανάσταση!

Γνωρίζοντας την ιστορία και τα πεπραγμένα της documenta (1955-2017) και παρακολουθώντας τα προτάγματα της d14 δια ζώσης, αντιλαμβάνομαι μια «επιθυμία για διαύγαση», εκεί όπου οι αισθητικοί ηγεμόνες, οι κομφορμιστές της αποσιώπησης, ρίχνουν ομίχλη αορατότητας στις ελάσσονες τοπικές κουλτούρες, στις «ασήμαντες βιογραφίες» του πτωχού, του εξόριστου, του ξένου, του θύματος, του ηττημένου, του διαφορετικού εν γένει. Η d14 εξερευνά επίσης κατάλοιπα- αρχεία αισθημάτων, χειρονομιών, μικρολογιών, και κυρίως το Σώμα: αυτό το μυστηριώδες νησί που πλέει μέσα στα δηλητηριώδη υγρά του», το Πάσχον Σώμα!

Μια άλλη διαπίστωση, είναι η πίστη των διοργανωτών και, κυρίως, του καλλιτεχνικού διευθυντή Adam Szymczyk ότι η καλλιτεχνική πρακτική είναι εύφορο πεδίο για κοινωνικούς πειραματισμούς· ότι είναι «χώροι και χρόνοι», που δεν έχουν αφομοιωθεί πλήρως απ' τις μεταπολιτικές και μετα-παραγωγικές διαδικασίες. Υπάρχει ακόμα περιθώριο για «χειροπιαστές ουτοπίες», έσχατοι τρόποι οργάνωσης του πεσιμισμού και της μελαγχολίας μας, αγωνιστικό πεδίο ταυτοχρόνως για ισονομία, χειραφέτηση.

Η «πολικότητα» ως βάση της οντολογίας του πολιτικού και η κινηματικότητα ως διαρκείς μεταβάσεις - διευθετήσεις εξασφαλίζονται απ' την επιλογή των δύο πόλεων (Αθήνα - Κάσελ, ένας άξονας διασύνδεσης) ως συνδιοργανωτών, καθώς και ένας μερισμός γνώσεων και εμπειριών. Είναι σημαντικό επίσης, το γεγονός της ανάδειξης προνομιακών χώρων-χρόνων λόγω εντάσεων: Η σύγχρονη Αθήνα των χιλίων προβλημάτων, των χιλίων προσώπων, των χιλίων επιπέδων, αναδεικνύεται η πρωτεύουσα του Νότου.

IV

» DIE RUINEN VON ATHEN - Πάρκο Ελευθερίας - Βουλή των σωμάτων

Τον Ιούλιο ας μου συγχωρέσει την βλασφήμια
η Παλλάς Αθηνά η Αθήνα μοιάζει με τον πάτο ενός τηγανιού
που ζεσταίνεται χωρίς λάδι... και τα μάρμαρα καίνε.

G. Deschamps, 1895

Αττική πανίς. Αλέκτορες στον Λυκαβητό, γλαύκες στην Ακρόπολη και στου Φιλοππάπου, θόες του Υμηττού, αλώπεκες του Πάρνηθος.

14 Ιουλίου. Το θερμόμετρο στους 42 βαθμούς. Ύαινες στην Αττική δεν υπάρχουν. Υπάρχουν όμως πολλά τσακάλια που τρέφονται με πτώματα! Δεν δίνουν σημασία στα ζωντανά που ζουν τριγύρω. Μετά την κουκουβάγια έρχεται η σειρά του πετεινού. Υπάρχει ένα διάστημα, ένα ξέφωτο, όπου γλαυξ και αλέκτωρ συνυπάρχουν. Η d14 αποτελεί ένα ξέφωτο: κουκουβάου βάου βάου... κικιρίκι κιρικί να μας ξυπνάει κάθε πρωί.

Ας είσαι ευλογημένη πρασινομάτα θεά!

Ernest Renan,
Προσευχή πάνω στην Ακρόπολη, 1899

Ο Πάνος Χαραλάμπους είναι εικαστικός και πρύτανης της ΑΣΚΤ

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ